

C.H.P.
AFYON HALKEVİ
Başkanlığı

TASINIR

67 HAYRETTİN
ÇİZER ★

6

SAYI

YIL

AFYON
HALKEVİ

18-6-1938

İÇİNDEKİLER

O Gün :	Zihni Çerçel.
Yaşamak İçin :	Dr. Kadri Yetkin.
Gönlümde Sükûn :	Mahir Türkkan.
Hakikatın Gölgesinde :	Edip Âli.
Adana'lı Ziya'dan Parçalar :	Bekir Sıtkı Sencer.
19 Mayıs Güneşi :	Osman Atılâ.
Gül :	Semiha Altan.
Dalgalar Müjde Verin :	Ziya Kılıçözlü.
Türk'ün Dilin den :	Abdurrahman Dayı.
Afyon'da Söylenen Türküler :	E. Â.
Evliya Çelebi'nin Afyon'da Ziyareti :	
Şehir Notları :	

1 Cumhuriyet ve devrimin anlam ve yapımı hakkındaki yazılarla, mahalli tetkikler ve Halkevlerinin giderine uygun yazılara dergimizin sayfaları minnetle açıktır.

2 Münevver geçlerimizin vatanî ve ulusal mevzulara, memleket ve tabiat gözelliklerine ait yazıları için dergimizde yer ayırdık, ilgilerini ve yazılarını memnuniyetle bekleriz.

Yazı İşleri Direktörü:

Edip Ali Baki.

CİLT : 6. **TAŞPINAR** SAYI : 67.

Afyon Halkevi Tarafından

Her Ayın Ondokuzunda Çıkarılır.

İdare Yeri : Afyon Halkevi.

Mayıs / 1938.

O GÜN..

Zihni Çerçel.

19 - Mayıs - 919 un baharı başka bir bahardı. İmparatorluk kışlarının, Sultan yangınlarının, düşman aya-zının kıyıcı saldırılarından arta kalan harap bir memleket, çöken bir yurd.. 19 Mayıs işte, bu can çekişen varlığa bahar ve hayat getirdi.

Karadeniz o gün tarihin en mutlu denizi olmuştu. Çünkü kı-yılarıyla asırlardanberi koyun koyuna yattığı Anadolu'ya kurtaracak olanı kucagında taşıyordu. O sabah güneş Çaltı Burnundan geleni selâmlarken çiçekler "İstiklâl!", diye açıyor, kuşlar "İstiklâl!", diye ötüyor, ırmaklar "İstiklâl!", diye akıyordu.

Bu gelen düşmanın bağına saplanacak olan silâhdı. Bu gelen yetimlerin babası, dulların anası, ihtiyarların gençliği, gençlerin gücü idi.

Bu gelen toprağın bereketi, bereketin bolluğu idi.

19 Mayısta Karadeniz ufuklarından doğan iman bilgisi tekniği de getiriyordu.

19 Mayıs, baharın en güzel günüdür. Hiç bir zaman manzara bu kadar güzel, bu kadar canlı ve yaşıyan olamaz.

19 - Mayıs - 919 da da Türkiye en güzel, en yaşıyan bir hayat oldu. Ve 19 Mayıstan 19 Mayıs durmadan güzelleşiyor, gelişiyor!

5032601
1938/6/67-72

Yaşamak İçin.

Dr. Kadri Yetkin.

“Taşpınar,,ın feyizli kaynağından, aziz okuyuculara, birkaç sağlık damlaları serpmek hevesine kapıldım. Bu kapılış, bir seri yazının toplanmasile neticelendi. Sağlık konusu yönünden okuyucularıma az çok faydalı bilgiler sunmak emelile bu konu üzerine yazılmış Türkçe ve Fransızca eserler karıştırdım, bilgiler ve düşünceler topladım.

“Yaşamak İçin,, başlığı altında okunacak ve “Sağlığın Temelleri,, denilebilecek bilgileri, aşağı yukarı, hepimiz biliyoruz. Fakat pek çoğumuz önem veripte yerine getirmiyoruz. Bunun için de çok zarar görüyoruz. Daha doğrusu ömrümüzü kısaltıyoruz.

Sıhhat, insan için, hic bir varlıkla kıyas edilmeyen, en büyük bir nimettir. Bu nimetten en son hadde kadar faydalanmak insanın ilk ödevidir.

Herkes, sıhhatının tam ve mükemmel olduğu kanaatını taşır. Sıhhatımıza karşı kaygusuzluğumuzun sebebi budur. Amerika'da yapılan bir araştırma bu kanaatin doğru olmadığını meydana koymuştur: bir fabrika sahibi' amelesini ince ve derin bir muayeneden geçirtmiş, şu neticeye varmış: Sağlam sanılan 100 amele arasında hiç hastalığı olmıyan, tam sıhhatlı yalnız üç kişi bulunmuş, 97 sinin az çok hasta olduğu meydana çıkmış. Bunlar da bir yıl müddetle tıbbî bir bakım altında bırakılmış, 60 amele tam sıhhata kavuşmuş. Hasta olanların bakım şekli de çok sade olmuş: hastalıklarına göre bir kısmına yalnız su içmeleri, içkiyi bırakmaları tavsiye edilmiş, bazılarının yiyecekleri azaltılmış ve yoluna konulmuş, bir kısmına teneffüs jimnastiği yaptırılmış, bir çoğu da kendileri için en büyük derd olan inkıbazdan kurtarılmış. İşte bu çok sade ve basit tedbirlerle yüzde doksanı sağlık kazanmış.

Bu araştırmadan iki netice çıkmış oluyor: Sağlamlar arasında bir çok hastalıkların bulunuşu, sağlığı koruma metotlarına saygı göstermekle de birçok hastaların sağlamlığa dönüşü. Demekki biz sıhhatımızla alâkalanırsak, bedenimizin zayıf noktalarını bilerek kuvvetlendirmişe çalışırsak uzun ömrün beratını elde etmiş olacağız.

İnsanın Ömrü

Doğmak, neşvünema bulmak ve yaşamak tabiatın kanunlarından olduğu gibi, ihtiyarlamak ve nihayet ölmekte tabiat kanunudur. Fakat gene bu kanun, insan için normal, fizyolojik bir ömür tesbit etmiştir. Bu ömür 100 yıldır. Hayatın zevkinden, yaşamak lezzetinden bir asır müddetle faydalanmak insanın hakkıdır. Normal hayat müddeti, vücudun neşvünema müddetiyle ölçülür. İnsan vücudunun neşvünema ve tekâmül devresi 20—25 yıl sürer. İnsan hayatının normal müddeti de, neşvünema müddetinin 4—5 misli, yani yüz sene olarak kabul edilmektedir. Bir asır yaşamadan ölmek tabiat kanuna aykırı bir iştir. İnsanların pek çoğu vakitsiz ölüyor, çok defa vasatı ömür 60 seneyi geçmiyor. Tanrının bize bağışladığı en büyük nimeti, hayat ve sıhhatı, 100 yıl korumak için hangimiz lâzımgelen tedbirlere riayet ediyoruz?, hemen hiç birimiz. Biz' bilerek, kendimizi vakitsiz ölüme sürüklemekteyiz. O halde, yaşamak için ne yapmamız gerektir? : Vakitsiz ölümün sebeblerini bilmek, bu sebebleri ortadan kaldırmak.

Çok Yaşamak San'atı

İrsiyetin tesiri . — Çok yaşamak için için sıhhatı koruma kaidelerine riayet şart olmakla beraber bu nasibi kazanmakta irsiyetin tesiri çoktur. İnsan, ana ve babasından, bünye ve mizaç hassaları kazanarak doğar. Beden, dimağ, ruh ve ahlâk vasıfları noktasından sağlam ve yüksek hasletler tevarüs eden insanlar çok yaşarlar. Efradı uzun ömürlü aileler vardır. Böyle bir aileye misal Fransada 1554 yılında bir kardinal sokakta dolaşırken kapı eşiğinde ağlıyan 81 yaşında bir ihtiyara raslamış, niçin ağladığını sormuş, babası dövdüğü için, cevabını almış, şaşırان kardinal bu ihtiyar çocuğuna dayak atan babayı görmek istemiş, karşısına 113 yaşında güçlü kuvvetli bir adam çıkmış, çocuğu niçin dövdüğünü sormuş, “büyük babasının, önünden selâm vermeden

geçti,, demiş, büsbütün hayrette kalan Kardinal seksenlik torunu tarafından selâmlanmıyan büyük babayı görmek istemiş, 143 yaşında bir ihtiyarla karşılaşmış. Bizim de 160 yasından fazla bir yaşta ölen "Zaro Ağa,,mız meşhurdur. Yazık ki bu adamcağız bu kadar uzun ömürlü olmanın sırrını bize bildirecek kudret ve kabiliyette değildi.

Çok yaşamak için genç kalmanın sırlarını bilmek gerektir. İhtiyarlık ve ölüm insan için mükadder bir akıbet olmakla beraber bu vadeyi mümkün olabildiği kadar geciktirmek, ihtiyarlamamak az çok elimizdedir. Bir bilgin "insan ölmüyor, kendi kendini öldürüyor,, demiştir. Bu söz mubalağalı olmakla beraber insan hiç olmazsa ihtiyarlığın ve ölümün arkasından koşmıyabilir. İnsan, tevarus ettiği bünye ve mizacı düzeltmiş, iyi hasletlerini çoğaltmağa, fena huylarını ortadan kaldırmağa, kendi yaşayış kabiliyet ve kudretinde artırmağı çalışmalıdır.

Bizim varlığımız, mütevali bir doğum ve ölüm serisidir. Uzviyetimizi teşkil eden hüceyreler mütemadî bir değişiklik ve yenileşme göstermektedir. Çok yaşamının sırrı, bu doğum ve ölüm serisini, normal düzeninde uzatabilmektedir. Ne çareki bu düzeni bozan sebeplerle bir hadde kadar uğraşabiliyoruz., nihayet gene ihtiyarlıyor., çöküyor ve göçüyoruz.

İç İfraz Guddeleri

Vücudumuzda bir gudde sistemi vardır. Bu guddeler bir takım maddeler yaparlar. Bu maddelerin vasıflarına ve vücutta yayılış şekillerine göre bu sistem ikiye ayrılır: Dış ifraz guddeleri, iç ifraz guddeleri.

Dış ifraz guddeleri mahsullarını özel bir yoldan vücudun bir boşluğuna dökerek özel bir ödevi yerine getirirler. Ağızda tükürük bezleri, karın içinde, safra yapan karaciğer, kanı süzerek idrar yapan böbrekler gibi. İç ifraz guddeleri ise, mahiyeti henüz tamamiyle bilinmiyen ve "hormon,, denilen maddeleri meydana getirirler. Bu maddeler kana karışarak hayatın uzamasında çok büyük rol oynarlar. Son incelemeler, bizi ihtiyarlıktan, çöktürten en mühim sebebin iç ifraz guddelerinin ödevlerini yolunda yapmadıkları olduğunu gösteriyor. İç ifraz guddeleri hayat düzenini kuran bir sistemdir. Bu sistem fene çalışmağa başladığı anda

ihtiyarlık ta başlamış oluyor. Eğer biz bu sistemin düzeninde ne sebeble bozukluk olacağını bilirsek buna karşı koymağa çalışır veya bu sebeplerden sakınır ve ihtiyarlamakta gecikmiş oluruz.

İç ifraz guddelerinin bozulmasında en önemli rol oynayan vücudun zehirlenmesidir. Erken ihtiyarlığın sebebi zehirlenmedir. İhtiyarlık, kanın ve uzviyetin müzmin ve müterakkî bir surette zehirlenmesi neticesidir. Uzviyeti eskiten, yıpratın, vücudun faaliyeti ve zindeliğini azaltın, insanı ihtiyarlık ve nihayet ölümle karşılaştıran bu müzmin ve için için zehirlenme nasıl oluyor? İşte bu yazılarla bunu öğreneceğiz.

İlkin, vücudumuzun yıpranmasında en büyük rol oynayan iç ifraz guddelerini öğrenelim.

Derekî gudde . — Boynun ortasında gırtlak altındadır. Bu gudde vücudumuzun sür'at uzvudur. Kana karıştırdığı cevherile zekâ ve cevvaliyet temin eder. Aynı zamanda vücudun beslenmesinde önemli tesiri vardır. Normal şekilce vazife gördükçe insan, tam sıhhatli, kuvvetli, atılgan, cevval, hassas, iyi huylu, fizik ve moral itibariyle muvazene halindedir. Eğer guddenin hormonu artarsa, sinirli, hırçın, hiddetli bir adam olur. Çarpıntı, yüze sıcaklık basması gibi duygular başgösterir. Vücut zayıflar. Eğer guddenin faaliyeti azalırsa, etler pörsür, vücut yağlanır, zekâ ve muhake-me noksanlaşır. Tenbel, uyuşuk, budala bir insan olur. Hormon azlığı daha ziyade çocuk yaşında olur. Çocuğun boyu uzamaz, tenasül uzuvları inkişaf etmez. Zekâsı durgun kahr, derisi kurur ve kalınlaşır. Göz kapakları şişkin, benzi soluk tırnakları çatlatır. Bazan ifraz noksanlığı doğuştan olur. Çocuk dimağı ve zihni inkişaf gösteremez. Ahmak ve abdal olur. Bazan kadınlarda, adet kesilmesinden sonra bu gudde faaliyetten kahr. Renk solar. Yüz şişer, çehre ablaklaşır, dudaklar inceler, el parmakları kalınlaşır, tırnaklar çatlar, kırılır, saçlar dökülür. Neş'eli. güler yüzlü, hamarat bir kadın iken neş'esini kaybeder, her şeye küskün, tenbel olur.

Nuhamî gudde . — Beyin altında, küçük, fakat çok büyük rol oynayan bir güddedir. Vücudun neşvünema ve inkişaf güddesidir. Fazla hormon yaparsa insan pek uzun boylu olur. Aynı zamanda yüz, burun, dudaklar ve çene şişer' kalınlaşır, eller ve ayaklar irileşir, «Dev adam» denilen insan meydana gelir. Noksan vazife

görmesi ise bedeni büyümeden, inkişaftan mahrum bırakır. Çocuk şişkin vücüdlü bir cüce olur, tenasül uzuvları da büyümmez. Fizik enerji zekâ, irade ve moral hassalar da inkişaf etmez.

Sanavberî gudde . — Beyin ortasında, ufacık, çam kozalağına benzer' Eski bilginler bu guddeye «Ruhî meleke merkezi», «Ruh yeri» gibi adlar takmışlardı. Bu gudde, bedenin büyümesinde ve tenasül kudretinde müessir olmaktadır. Gudde fazla büyürse tenasül uzuvları da irileşir, Gudde fazla büyürse tenasül duyguları erkenden başlar.

Böbrek üstü guddeleri . — Böbreklerin üst uçlarında bulunur. Vücudün şiddet guddeleridir. Az veya çok vazife görmeleri vücudumuzun o nisbette faaliyet göstermesini temin eder. Normal vazife gördükçe vücut da normal bir faaliyet ve cevvaliyette bulunur. İnsan şevkile çalışır, yorulmaz, arzu ve irade kudreti yüksek, zekâ derindir. Böyle bir insan, nefsine hâkim, şevk ve heyecan sahibi, bünye ve ahlâk itibariyle mükemmel bir şahsiyettir. Bu guddeler fazla hormon husule getirirlerse vücudun her hareketinde bir şiddet görülür, böyle adamlar şiddetli ve hiddetli, ateşli bir mizactadırlar. Hormon husulü azalırsa; sürekli bir yorgunluk hissi, çalışmaya karşı isteksizlik, zekâda noksanlık, düşüncede basitlik, arzu ve iradede zevzeklik,, beden, ruh ve ahlâk düşkünlüğü görülür.

Tenasül guddesi . — Erkeklerde husyeler, kadınlarda yumartalıklar, husule getirdikleri hormonlarla, vücudun neşvünema ve tekâmülünde, zekanın inkişafı, dimağ ve fikrin faaliyeti ve ruh kudretinde pek büyük rol oynarlar. Bu guddelerin ifraz [mahsulleri hayat ve faaliyetin en kuvvetli kaynağıdır. Faaliyet ve vazifelerinde noksanlık ve kifayetsizlik görüldüğü gün, ihtiyarlık başlamış, uzviyet, beden, dimağ ve ruh itibariyle çökmüğe yüz tutmuş sayılır.

Erkeklerde tenasül guddelerinin mahsullerinin azlığı kadınlığı husule getirir. Tenasül kudretinin azalması ile tenasül uzuvları küçülür, deri buruşur, memeler büyür, kıllar dökülür ve vücut irileşmiğe başlar.

Genç kızlarda, buluş zamanından evvel, tenasül hormonları azalırsa, vücut inkişaf edemez, adetler boşlamaz, memeler büyümmez, çocukluk hali devam eder.

Gönlümde Sükûn

MAHIR TÜRKKAN.

Hulyam engin bir deniz,
Gönlüm kırık bir gemi.
Ne ufuk var, ne de iz.
Yok bir ümit meltemi..

İçimde akan dere,
Çağladı hep boş yere.
Ağrımın ere, ere,
Yaklaşıyor son demi..

Bindim ülkü yatına,
Erdim sükûn katına,
Hırçın gönül atına
Taktım artık son gemi..

Yaşlı kadınlarda ise; herahangi bir sebeble tenasül hormonu azalırsa veya kadın tamamen hayızdan kesirse şişmanlamaya başlar, çarpıntı, yüze sıcaklık basması gibi haller baş gösterir, tansiyon yükselir, zekâyâ da durgunluk arz olur.

Tam ve mükemmel bir insan olabilmek için, sağlam, kuvvetli, faal olmak, bünye, dimağ, mefkûre, ruh ve ahlâk itibarıyla muvazene halinde bulunmak, hastalık ve zaman yıpranmalarına karşı koyabilmek için, uzun ve mes'ud bir ömür geçirmek için, iç ifraz guddeleri ile uzviyetin muhtelif kısımları arasındaki bağıllığı ve tevazünü temin eden senpati denilen sinir sistemini kuvvetlendirmişe çalışmak lâzımdır.

İç ifraz guddelerinin normal vazife görmelerini temin etmek ve ergeç hasıl olacak kifayetsizlik hallerine karşı koymak için alınacak tedbirler şunlardır :

Derekî gudde için; teneffüs hareketlerinin derekî gudde üzerine çok büyük bir tesiri vardır. Bu guddeyi iyi çalıştırmak için teneffüs jimnastiğine, hava tedavisine müracaat olunur.

Böbrek üstü guddeleri için; bu guddelerin faaliyeti güneş banyoları ile, ultraviyole şuaatı tatbikatı ile, ziya tedavisi ile temin edilir.

Tenasül guddeleri için; bu guddelerin kifayetsizliğine karşı müessir çare yoktur. En mühim nokta, bu guddeleri lüzumsuz yere yormamak, bu kuvveti israf etmek, fena kullanmamaktır. Bu hususta israf, gençlik çağlarında uygun olmadığı gibi bilhassa yaş ilerlemeye başlayınca daha ziyade itidal ile haret etmek lâzımdır.

(Devam Edecek)

Hakikatın Gölgesinde...

Edip Ali.

Bazan, kapımıza kadar gelen saadeti ayağımızla kovarız. Sonra da, pencereden geri çağırırız.

Aile saadetini iki kelime ile ifade mümkünür: "Birbirine uymak."

Kadın yalnız mes'ut olayım der de, mes'ut edeyim demezse, o aile yuvasında saadet kuşunun dönmesine imkân yoktur.

Saadet ışığının başımıza doğmasını beklerken ba'zan ayağımızın önüne düşer; çiyner geçeriz.

İnsan birazda, başkalarını olduğundan fazla mes'ut zanneder. Ve onlara imreneceğim diye kendi saadetini arayaverir.

Sıfırın başka bir ta'rifi: Akşam, gıyabında, tükürdüğü eli, sabah open adamcık!

Muvaffakiyetsiz piyeslerin, temsillerin en iyi tarafı kapalı perde aralarındır.

Bazı insanlar evvelâ bir şeye benzerler; sonra hiçbirşeye benzemezler.

Ben söyledim, ben böyleydim: bunlar lâf!
Ben söyleyim, ben böyleyim: bunları da eserle isbat gerek.

ADANA'Lİ ZİYA'DAN PARÇALAR.

- 18 -

DERLİYEN

Bekir Sıtkı Sencer.

Gençliğin Kıymeti.

Zavallı gençliğim olduda rüya
Ateşi gönlümü hâlâ yakıyor!
Gözümde kapkara şimdi şu dünya;
Yıldırım yağıyor, şimşek çakıyor!

Bilmedim kadrini ben şebabımın
Hiç oldu nağmesi hoş rebabımın
Mevzuu bu rüya bütün habımın
Uyurken göksüme hançer kakıyor!

Mümkünmü edeyim onu feramuş
Gördükçe olurum pür cuşu huruş
Sanırım cennetten gelmiş te bir kuş
Karşımda hasretle ötüp, şakıyor!

Nerede, nerede? Şimdi o demler
Ateşli sevdalar, ziruh sanemler
Dost, ahabab dediğim bir çok âdemler
Uzaktan yüzüme yan yan bakıyor!

Ey gençler! İşte bu bir levhi ibret
Yürüyün; siziedir meydanı fırsat
Ömür; bir çaydır ki her an, her saat
Adem deryasına har har akıyor!

K I T ' A

Sade demkeşlik mi aybım! Var daha bende neler
Musikiye yangınım! Pek baygınım hubrûlara
Sen de söyle! Yokmu bir aybın a gassabi hukuk
Bende ki, şahsı, senin ki, huni hakla gargara.

19 Mayıs Güneşi.

Osman Atilâ.

İnkılâp anıtları yükseliyor göklere;
(Olamaz!) göçmektedir -hemen- yedi kat yere..
Diz çöküyor bu yolda her şeyin varı, yoğun;
Hamlelerin pistonu: bu ülkenin Başbuğu!..
Hamleler ardı sıra; ufukları deliyor
Ve ülkümün şarkısı tâ arşa yükseliyor!..
Güneşin Altıoku gösterirken ülküyü
Sonsuz hızla yürüyüp besteledik türküyü..
Çünkü; şu zaman bizim... Çünkü; bu zemin bizim!
Tapacağız, hepimiz, o büyük yemin bizim!..
Dinlenmek ne demektir? Yıldırımlar eşimiz;
Bir lâhza sendelersek kavurur Güneşimiz!..
İnönüler . Sakarya.. Dumlu ve 9 Eylül!
Türklüğe ve vatana tarihin bağrından gül!..
Devamıdır her zafer o 19 Mayısın...
Kutlu gün!. Altıokun ilk gerilmiş yayısın!..

GÜL.

Semiha Altan.

Esen rüzgâr gelip te seni sallandırınca,
Dalların arasından görünüyor bir çiçek!..
İnce bükülmüş dalın maziye andırınca
Küçük kalbim her zaman sana gönül verecek!..
Benim kalbim çok sever boynu bükülmüşleri
Çünkü onun talihi kömür gibi karadır!
Rüzgârın kuvvetile gülün dökülmüşleri
Damla damla kaniyan, acıyan bir yaradır.

DALGALAR MÜJDE VERİN.

Ziya Kılıçözlü.

Dalgalar müjde verin, ağlıyan anayurda,
Bağrını açsın hemen kızıl saçlı Bozkurda.
Yanmasın için için gençliğine Türk kızı,
Şimdi Karadenizden doğuyor oh! yıldızı.

Dalgalar müjde verin, o yaslı analara,
Kapanıyor bağrında açılan binbir yara.
Karanlık sıyrılıyor işte Anadoludan,
Geliyor şimşek gibi, güneş gibi bir akan.

Dalgalar müjde verin, genç, ihtiyar herkese,
Türk ili kulak verin Samsun'dan gelen sese.
Bu seste engin bir hak ve göksel bir kudret var,
Geliyor müjde verin, anayurda dalgalar.

TÜRK'ÜN DİLİN DEN:

Abdurrahman Dayı.

Anayurttan coşarak dörtabucağa yürüdüm;
Şarktan doğan gün gibi yer yüzünü bürüdüm..
En meşhur Hâkan idim; adım oldu: Attilâ
Hızımdan, heybetimden titremişti Avrupa!
Gök Türklerin başında Buminhan olup çıktım;
(Ergenekonu)nun aşılmaz sedlerini, ben yıktım!..
Adım Temuçin idi, bana dediler: Cengiz..
Mânasını anlayın; Cengiz nedir? biliniz!
Asırlarca vuruştum; dediler: Türk kahraman..
Anadolu'da gene oldu adım Alparslan!
Atatürk olup çıktım; kurtuldu yüce ülküm
Vatanımı kurtardım: Türk oğlu Atatürk'üm!
Karşımda hep zaferler gelmişti artık dize;
Çok azdı bu zaferler ve hem yetmezdi bize!
İnkılâplar yarattım; parladı güneş ülküm..
Atatürk şimdi adım: yüce kahraman Türküm!.

Afyon'da Söylenen Türküler

SERİSİ

— 8 —

Derliyen ve Seçen :

F. A.

CENBER TÜRKÜSÜ.

Afyon'un eski bir oyun havası :

Cenberim dalda kaldı,
Gözlerim yolda kaldı,
Yıkılası meyhane
Serhoşum terde kaldı.
Sevdiğim gel gel aman.

Ayna koydum çayıra
Şevki vurdu bayıra.
Ben o yarden ayrılmam
Meğer ölüm ayıra.

Cenberim yele yele
Düştüm ben gurbet ile de vay
Yolla bir Acem şalı
Dolayım ince bele.

Öküz koştum kağıya
Yalvarırım tanrıya.
Mevlâm nasip eylesin
Yanağı çifte benliye.

Kalenin ardı pınar
Elimi soksam donar.
Ne kız oldum ne gelin
Yüreğim ona yanar.

Akpınar eşme pınar,
Derdimi deşme pınar.
O kız sana gelirse
Su ver söyleşme pınar. (1)

Kayalardan kayarım,
Yoktur benim ayarım.
Ben bu derdden ölürsem
Tecellime sayarım.

(1) Hassatan bu parçayı merhum Adana'lı Ziya pek sever ve neş'eli anlarında bir mahsus eda ile tekrar eder ve etrafındakilere bundan güzel şiir az bulunur dermiş.

EVLIYA ÇELEBİ NİN

Afyon Ziyareti

— 2 —

Emma bu aşağı şehir, azim olan (bir kelime okunamadı) kadim Hıdırlık dağı ile kal'a mabeyninde dere, tepe ve bayır üzeredir. Kal'anın garbi, cenubu, kiblesi, şark ve şimâli ve yıldız cânible-rine varınca (bir kelime okunamadı) azim kal'a kayasın ihata etmiş-tir. Cümle; (4600) toprak ve kireçle mestur kârgir bina sarayı âlileri ve gayri büyütlardır.

Emma bu şehri gören 40 - 50 bin hane vardır diye tahmin eder, amma bu hakir haberin sıhhati için mahkeme sicillerinden ve esnaf şeyhlerinden ve askerî serçeşmelerinden ve şahbender-den ve kurâ kethudalarından haber alup tahrir etmeği üzerime iltizami malayelzem etmişiz. Bu şehrin dahi ne kadar hane idüğün haber alup tahrir ettik. Bu şehrin bir hanesine girsen dam ve bamiyle, kâ-dür yez- ve müsafirhanesi ve haremile bir azim saray görünür. Bağ ve bağçaları, vasî havlilerile cihanı zeyn etmiş bir şehirdir.

4600 Müslüman haneleri ve bin hane nasârâ süknâlarile arâste bir şehri iremdir. Cümle evlerinin temellerinden bir âdem kaddi balâ taş binadır, andan yukarısı kireç divarlardır ve cümle 42 mahalle ve kırk iki mihraptır, ve 12 tuğla minareleri nümayandır. (Gedik Ahmed Paşa) camii mükellef ve müzeyyen imarettir. Bu cami rasas ile pûşide ve bir burma minaresi varkim misli meğer Bursa şesrinde ola. Gedik Ahmed Paşa Bayazid Velinin veziri âzamı olup onun hayratü hârenatından bâbü gedaye nîmeti meb-zuldur. Caminin tûlü 150 ayak, arzı 80 kademe ve iki kubbe yan-yanadır, ve bir musannâ tarzı kadim mihrab ve minberi varkim misli meğer Sinop şehrindeki minber ola. Ve taşra yan sofaların-da altı adet mermer sütun üzerine menkuş latif kubbelerdir.

Hariminde, abdest havzının cevanibi erbaasında şecerei ibret-nümalarla müzeyyen bir haremdir kim sâyei dirahhtlerden asla gü-neş tesir etmez, müferrih bir yerdir. Ve bu hareme muttasıl âbü hevası latif bir hammami müferrihi varkim; hastalar girse hayat bulur. Ve bir medresesi var yetmiş hücredir !! Dersiam ve talebesi

mevcuttur. Müdersisin mabeyninde pâyesi âlî bir medresedir. İmareti, hanları ve cümle imaretleri serapa kurşunla örtülü câmiî bibedeldir.

Otpazarında file oğlu camii kurşunludur, çarşı içinde olmakla subhu mesa cemaatten hali ve muattal değildir.

Kurra camii, Otpazar camii, Abdurrahim efendi camii, Kal'a altında Ulucami, (gayet atiktir ve toprak örtülüdür, lâkin hare-meyni yoktur ve iki kapısı bir minaresi vardır.) Keçepazarı camii. Bunlardan maada mescitlerin meşhur ve mamuru şunlardır:

Başçeşme mescidi, Akmescid, Kuyulu mescid, Çavuşlar mescidi, Kubeli mescid, ve Yeni Abdullah efendi mescidi.

Ve cümle yedi tekke vardır: Cümleden nazargâhi uşşakan tek-kei mevlevihanei ârifan ve mekânı sadıkandır, kal'a kayası dama-ninde bir mecmai urefa tekkedir.

Ve cümle beş hamamdır: Evvelâ İmarek hamamı; Gedik Ah-met Paşa nındır. Ve Paşasarayı dibinde Alaca hamamı, ve hâlâ Kızlarağası Abbas ağa tamir ve termim ediyor. Ve kal'a altında Cemaleddin hamamı; mâtekaddem seyl gark etmiş, binaya benna-lar mübaşeret etmiş emma latif hamam olur.

Ve iki bedesteni vardır. Matekaddem üç bedesten imiş, hâlâ yerini Kızlarağası cami ediyor, emma gayet yerinde cami olur, zira ta çarşının vasatında vaki olmuş.

Ve cümle 2800 dükkândır, Pasübanlardan haber aldım.

Emma cümleten saraçhanesi bir diyarda yoktur, serapa kârgir üstleri örtülü sayedar dekâkinlerdir. Anda işlenen saraç bisatları bir diyare mahsus değildir, meğer İstanbulda işlense baid olmeya.

Kamil yüz dükkân debbağhanesi ve 3000 pehlevani cüvan (ahievran) köçekleri vardır. İçlerinden bir kanlı firar edüp varsa hâkim alamaz, emma debbağların elinden dahi halas olmaz. Zira bu Karahisar köselesi, sahtiyan ve gönleri kirdimandan penbe mi-sal çıkar. Evvelce mahbus edüp kirdimana konup köpek necaseti içinde kal olup tib ve tahir olup andan postu safi olur. Bu deb-bağlar şehrin fevkında Mevlevihane kurbindedir. Başka camileri ve mescidleri vardır. Ve bu taife çokluk kimse ile ülfet etmezler.

—Bitmedi—

SEHİR NOTLARI

Afyon Halkevinin Köy Gezisi.

Halkevimiz bu seneki köy gezilerinden birincisi 1-Mayıs-1938 Pazar günü yapılmıştır.

Daha evvelden hazırlanan program gerekliginde Doktor, Zira-atçı, Muallim, Bankacı, Tüccar, Memur, Avukat, Eczacı, Mühen-dis, Sporcu ve Halkevinin diğer kollarına bağlı (90) arkadaş Parti bayraklarile süslenen dört kamyonla sabahleyin saat 8 de Halk-evinden Cumhuriyet marşı okuyarak hareket etmişler, birinci du-rak olarak seçilen Sipsin köyünden sonra Fethibey, Elpirek köy-lerine uğranmış her köyde büyük küçük köylüler ve mektep çocukları tarafından karşılanan kafiye topluca köy konağı, kuyu ve çeşmeleri, köy fidanlığı ve okulu gezmiş en sonra Cumhuriyet meydanında toplanılmış orada Halkevi Başkanı Galip Demirer köylülerle köy işleri üzerinde hasbihaller ve konuşmalar yapmış köyün ve köylünün dertleriyle yakından ilgilenen Halkevimizin di-ğer arkadaşları da alâkalı mevzularda köylüyü aydınlatmış ve bilgi vermişlerdir.

Kafiledaki doktor her köydeki hastaları muayene etmiş bera-ber götürülen sıhhi çantada mevcut ilâçlar verilmiş mevcut olma-yanları da reçeteleri şehirden yaptırılmak üzere getirilmiş ve yap-tırılarak gönderilmiştir. Kafiledaki ziraatçı, bankacı, muallim ve tüccar arkadaşlar tarafından her köyde köyün sıhhi, zirayi, eko-nomik ve kültürel durumu üzerinde yapılan esaslı konuşmalardan sonra Halkevinin köyden istediği: sokakların temizliği, evlerin ba-danalanması, su yollarının yapılması, gübrelerin sokaklara dökül-memesi işleri köylülere not ettirilmiş o bir gezilerde bunların ya-pılmış görüleceğine söz alınmış köylününde Halkevi yolule Partiden ve hükümetten dilekleri, ihtiyaçları, tesbit edilmiş saatlerce dert-leşilmiş her köyde mektep çocuklarına yazılar yazdırılmış Halk-evinin hususî yaptırdığı hediye defterleri çocuklara dağıtılmıştır, Halkevi defterlerinin üzerindeki Atatürk anıtı ve Altıok resimleri üzerinde Halkevi Reisinin sorduğu süallere okuldaki bütün köy çocukları "Atatürk bizim babamızdır o bizleri düşmandan kurtardı hepimiz onun çocuklarıyız," diye cevap veriyorlardı.

Konuşmalardan sonra köy meydanında kafile ile beraber giden müzik kolumuz caz takımı köylülere güzel ve ulusal müzik parçaları çalmış köy delikanlıları millî oyunlar oynamış hep bir ağızdan söylenen Cumhuriyet marşile toplantılar bitirilmiş öğleye kadar gezilen Sipsin, Fethibey, Elpirek köylerinden sonra programın birinci kısmı bitirilmiş ve yol üzerindeki Gecek kaplıcasında öğle yemekleri yenildikten sonra Eğret nahiyesi mıntakasına geçilerek Susuz Osmaniye, Osman köyü köylerine uğranılmış oradan Eğret nahiye merkezine gelinmiştir.

Gecekten itibaren kafileye katılan İlbay ve Parti Başkanımızda huzurlarile nahiye merkezine civar yakın köylerden toplanan yüzlerce köylümüzle program gerekliginde yapılan konuşmalar ve dertleşmelerden sonra kafilenin doktoru köyün hastalarını muayene ederken müzik kolu gençlerinin etrafında Nahiyenin Cumhuriyet meydanında toplanan binden fazla köylü ve şehirli çalınan müzik parçalarını dinliyorlar, ulusal şarkıları hep bir ağızdan söyliyerek ulusal oyunlar oynıyarak şenlik yapıyorlardı. Bu arada Halkevi Reisi Bay Galip Demirer meydanı dolduran köylülerimize bir söylev vererek heyecanlı bir konuşma yapmış, Halkevi gezisinin gaye ve maksadını anlatmış Parti ve Hükûmetin köylüyü yükseltme yolundaki çalışmalarını tebarüz ettirerek hep birden Atatürk'e saygı ve bağlantılarımızı sunalım diye sözlerini bitirmiş daha konuşma bitmeden (varolsun Atamız, yaşasın Cumhuriyet) sesleri köyün ufuklarını sarsan bir hızla yükselmiştir.

Bundan sonra başta sayın İlbayımız olduğu halde bütün kamun meydanını dolduran köylü, şehirli, kadın, erkek bini aşkın yurddaşın iştirakile müzik takımının çaldığı İstiklâl marşı saygile dinlenirken bayrak indirilmiş ve selâmlanmıştır. Bundan sonra hep bir ağızdan okunan Cumhuriyet marşile ve köylülerin selâmet temennileri arasında kafile Afyon'a hareket etmiştir.

Köyler de bakılan ve ilâçları halkevince verilen ve yaptırılan hasta köylülerin sayısı 270 dir. Halkevimizin muhitte pek derin akisler bırakan bu gezilerin her ay tekrarlanacağı anlaşılmakta ve beklenmektedir.

HALKEVLERİNİN ÇIKARDIKLARI DERGİLER AŞAĞIYA DERCEDİYORUZ.

Halkevlerinin Adı	Derginin Adı	Halkevlerinin Adı	Derginin Adı
Halkevleri (Ankara)	Ülkü	İzmir	Fikirler
Adana	Görüşler	Konya	Konya
Afyon	Taşpınar	Manisa	Gediz
Antalya	Türk Akdeniz	Merzifon	Taşan
Bafra	AltunYaprak	Mersin	İçel
Balıkesir	Kaynak	Milâs	Yeni Milâs
Bursa	Uludağ	Muğla	Muğla
Burdur	Ülker	Niksar	Ülker
Denizli	İnaç	Trabzon	İnan
Elâziz	Altan	Samsun	19 Mayıs
Eminönü	Yeni Türk	Sinop	Dıranaz
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	Niğde	Akpınar
Gireson	Aksu	Yozgat	Bozok
Isparta	Ün	Kayseri	Erciş

ABONE;

Seneliği (120) kuruş Abone için Halkevine baş vurulmalıdır.

İmtiyaz Sahibi : Ahmet Sami Onur.

Neşriyat Direktörü : Sami Akyol.

Basıldığı Yer : Doğan Basımevi - Afyon.

Tayyareye Yardım Edelim !

**Çünkü; rahat ve mes'ut bir vatan, seması
tehlikesiz olan yerdir.**